

«ΛΕΣΒΙΑΚΩΝ ΝΑΩΝ ΚΑΚΟΥΧΙΕΣ...»

Είναι αλήθεια ότι οι συχνές επισκέψεις στην γενέθλια γη και η συνεχής επαφή με αυτή αποτελεί ό,τι το καλύτερο απόμεινε σε όσους έτυχε να ζουν μακριά από το τόπο της μικρής πατρίδας τους. «Οσμή ευωδίας...» πραγματική.

Όμως δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι το τοπίο συνεχώς αλλοιώνεται και οι εικόνες αλλάζουν τόσο γρήγορα που μένουμε καμιά φορά κατάπληκτοι. Αλλά ποιος μπορεί να αντιστρέψει τα πράγματα; Αυτά συνέβαιναν πάντοτε. Ίσως όχι με τόσο γοργούς ρυθμούς. Ίσως με περισσότερη ευαισθησία...

Ωστόσο θα περίμενε κανείς ορισμένα κοινά σημεία αναφοράς να έμεναν αναλλοίωτα, ή τουλάχιστον να δείχναμε προς αυτά περισσότερο σεβασμό. Και ποιο σημείο αναφοράς είναι μεγαλύτερης αξίας από τους ναούς, τις εκκλησίες κάθε χωριού του νησιού μας; Δεν νομίζω ότι υπάρχει αντίρρηση ως προς αυτό. Γύρω από την εκκλησία του χωριού στρέφεται κάθε κοινωνική δραστηριότητα ή τουλάχιστον οι περισσότερες από αυτές. Την εκκλησία θα επισκεφτούμε πρώτα. Αυτήν θα επιδείξουμε στους ξένους μας. Εκεί θα προσπαθήσουμε να βρούμε στοιχεία του παρελθόντος μας, της ιστορίας μας και της καταγωγής μας.

Του Παναγιώτη Δ. ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ*

Φαίνεται όμως ότι τα τελευταία χρόνια οι εκκλησίες των χωριών μας έχουν γίνει στόχος κάθε νεοπλουτίστης αντίληψης που μας έχει καταλάβει και έχουν αρχίσει να υποφέρουν τα πάνδεινα. Αναφέρομαι στις εκκλησίες ορισμένων χωριών της Β Α Λέσβου, που γνωρίζω καλύτερα, αλλά φαντάζομαι ότι θα συμβαίνει και σε άλλα χωριά του νησιού.

Αυτόκλητοι προστάτες των ναών μας, χωρίς κανένα ίχνος ευαισθησίας, ιστορικής και αρχαιολογικής γνώσεως, ταλαιπωρούν τους ναούς και τείνουν να τους μεταβάλουν σε πανηγυριώτικα περίπτερα διεθνών εκθέσεων. Αυτοονομαζόμενοι αγιογράφοι γεμίζουν το εσωτερικό τους με λουλουδάκια και αστεράκια και άλλα παρόμοια μεταβάλλοντας τις οροφές σε λιβάδια...

Ξεχωριστή περίπτωση αποτελεί και ο ναός του Αγίου Βασιλείου στον Μανταμάδο. Στο χώρο αυτό, όπως γνωρίζουμε όλοι μας, υπάρχουν δυο εκκλησίες. Ο πασίγνωστος Ταξιάρχης και ο ενοριακός ναός του χωριού, στην πλατεία του Μανταμάδου. Για τον Ταξιάρχη ας μη μιλήσουμε καλύτερα: χρόνο με το χρόνο μεταβάλλεται σε σύγχρονη κατασκευή και πλουτίζεται με ένα σωρό προσκτίσματα και πρόσθετα κακόγουστα αντικείμενα που έχουν αλλιώσει σημαντικά την φυσιογνωμία του ναού. Αλλά αυτό μπορεί ως ένα σημείο να το καταλάβει κανένας. Ο Ταξιάρχης συγκεντρώνει όλη την μανία επίδειξης κρυμμένη πίσω από μια κακώς εννοούμενη Θρησκευτικότητα. Αλλά και πάλι επαναλαμβάνω ότι αυτό το καταλαβαίνει κανείς και δεν μπορεί να κάνει και τίποτα για να αλλάξει τα πράγματα. Το κίτς* κυριαρχεί παντού.

Ο άγιος Βασίλης όμως γιατί; γιατί πρέπει να αλλάξει μορφή; Αναφέρομαι στην τελευταία επισκευή του νάθρηκα της εκκλησίας, η οποία τείνει να πάρει άλλους δρόμους, αν δεν πήρε κιόλας... Μα θα μου πείτε, δεν θα περιποιηθούμε τα μνημεία μας; Θα τα αφήσουμε να τα φθείρει ο χρόνος; όχι βέβαια. Το μνημείο αυτό είναι όμως ό,τι το πολυτίμο έχει το χωριό μας. Θα το επισκευάσουμε πάνω στα ίχνη του παλιού. Θα αποκαταστήσουμε τις φθορές με βάση τα παλιά κτίσματα και όχι με σύγχρονες τοξοειδείς κατασκευές και πολύχρωμα κυκλικά παραθυράκια. Ποιά παράδοση εξυπηρετούν αυτά; Δηλαδή ο παλιός τεχνίτης που τα κατασκεύαζε δεν ήξερε τίποτα; Εμείς θα του ανοίξουμε τα μάτια;

Απορεί παράλληλα κανείς γιατί όλα αυτά δεν προκαλούν την παρέμβαση της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Δεν χρειάζεται κάποια προέγκριση σχεδίων για όλα αυτά; Ή μήπως συμφωνούν και οι αρχαιολόγοι με τα βιτρώ;

Αλλά και η μητρόπολη, η κάθε μητρόπολη, δεν παρεμβαίνει για την προστασία των ενοριακών της ναών; όλα είναι αφημένα στην ευχέρεια των τοπικών παραγόντων και τοπικών τεχνιτών;

Πολύ φοβούμαι ότι το επόμενο στάδιο της «αναμόρφωσης» του αγ Βασίλη θα είναι η διακόσμηση της οροφής του ναού με αστεράκια, λουλουδάκια και στίλβουσες, μορφές αγίων που θα αλλάξουν την φυσιογνωμία του ναού.

Δεν αμφιβάλλω ότι οι άνθρωποι που σχεδιάζουν και πραγματοποιούν όλες αυτές τις μεταμορφώσεις έχουν κατ' αρχάς καλές προθέσεις. Θέλουν να βελτιώσουν τα πράγματα. Όμως οι καλές προθέσεις δεν φτάνουν. Ίσως μάλιστα είναι και επικίνδυνες...

Έλεος συμπατριώτες αφήστε τίποτα άθικτο. Αφήστε κάτι που βλέποντάς το θα αναγνωρίζουμε τον εαυτό μας. Αφήστε άθικτα τα παιδικά μας χρόνια. Αυτά μας έμειναν.....

*Γερμανική λέξη, που διεθνώς σημαίνει την κακογουστιά.

*Ο Π. Δ. Μιχαηλάρης είναι ιστορικός - ερευνητής στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.